lečnému studiu sociologických otázek. Institut má stálé ročně volené bureau,[1]) členstvo řádné (membres) a mimořádné (associés), odbývá občasné, zvanému širšímu obecenstvu přístupné kongresy (dosud čtyři r. 1894, 1895, 1897 a 1900, vesměs v Paříži) a uveřejňuje práce svých členů a jednání kongresová v ročnících: »Annales de l' I. int. de Soc.« (dosud t. I.—VII.). — Táž organisace sociologická vydává kromě toho sbírku sociologických děl čelných učenců: Bibliothèque sociologique internationale.[2])

Hlavní zásady methodologické pro práce institutu sociologického (srv. Annales de l' I. int. de Soc. I. str. V. VI.) jsou: 1. pojímati veškeré obory jevů sociálních za úzce vzájemně souvislé a nepomíjeti žádného z nich v bádání; 2. ve studiu každého z nich postupovati methodou objektivnou spíše než methodou subjektivnou: pozorovati, tříditi, indukovati na místě vynalézání a konstrukce; 3. důsledkem usilovati o dobré seznání světa sociálního, jakým jest, což jedině povede k výkladu, jakým by měl býti neb bude; konati práci vědy před reformami; věděti za účelem jednání, však věděti před jednáním.

1. Předeslavše těchto několik úvodních řádkův, chceme nahlédnouti do *Revue internationale de sociologie* (dir. R. Worms; 7. année 1899, Paris, Giard-Brière; č. 1—12, str. 936).

L. Duprat: Morphologie des faits sociaux přikazuje sociální morfologii řešení otázek o zvláštní povaze jevů sociálních a jich třídění. Poznání účelů sociálních, jednotlivých institucí společenských, jež určují vůli a snahy individuí v životě sociálním, jest základem pro poznání jevů společenských. Kollektivní potřeby a snahy (tendences), na něž redukovati lze jevy sociální, podstatně se nerůzní od individuálních. D. je třídí ve čtyři skupiny: 1. potřeby a snahy hmotné (jevy hospodářské, zdravotnické, populační), 2. duševní, intellektu a srdce (literatura, tisk, věda, zvyky, náboženství, umění), 3. vůle k jednáním kollektivným (organisace práce, vláda), 4. mravní a sociální v užším smyslu (vlastnictví, veřejná mravnost, charitativní instituce a t. p.). Rozbor svůj, jímž otázka daná asi sotva byla uspokojivě rozřešena, končí D. krátkou úvahou o sociálním vývoji a pokroku, jejž (dle

[1]) Předsedy byli: 1894 J. Lubbock, 1895 A. Schäffle, 1895 A. Fouillée, 1897 P. Lilienfeld, 1898 G. de Azcarate, 1899 A. Loria, 1900 G. de Greef; gener. sekretář R. Worms. Jednací jazyky institutu jsou německý, anglický, francouzský a italský.

[2]) Dosud vyšlo: R. Worms, Organisme et société, 1895; P. Lilienfeld, La pathologie sociale, 1896; F. S. Nitti, La population et le système social, 1897; A. Posada, Théories modernes sur les origines de la famille, de la société et de l'État, 1896; S. Balicki, L'état comme organisation coercitive de la société politique, 1896; J. Novicow, Conscience et volonté sociales, 1897; F. H. Giddings, Principes de sociologie, 1897 (přeloženo do češtiny drem Bř. Foustkou v Laichterově Výboru nejlepších spisů poučných); A. Loria, Problèmes sociaux contemporains, 1897; M. Vignes, La science sociale d'après les principes de Le Play et de ses continuateurs, 2 sv. 1897; M. A. Vaccaro, Les bases sociologiques du droit et de l'état, 1898; L. Gumplowicz, Sociologie et politique, 1898; Sc. Sighele, Psychologie des sectes, 1898; M. Kovalewsky, Le régime économique de la Russie, 1898; C. N. Starcke, La famille dans les différentes sociétés, 1899; R. de la Grasserie, Des réligions comparées au point de vue sociologique, 1899; J. M. Baldwin, Interprétation sociale et morale des principes du développement mental, 1899; J. L. Duprat, Science sociale et démocratie, 1900; H. Laplaigne, La morale d'un égoïste. Essai de morale sociale, 1900; J. Lourbet, Le problème des sexes, 1900; E. Bombard, La marche de l'humanité et les grands hommes d'après la doctrine positive, 1900 (vesměs Paris, Giard-Brière).

J. F. Crowella) shledává v stálém tvoření (výběru) sociálních typů nejspůsobilejších k splnění účelů rozumné soustavy společenské.

A. Loria: La théorie sociologique de M. Kidd. Ve známém spise Social evolution (London 1894) B. Kidd spatřuje v rozporu interesů individuálních a společenských podstatný jev každé společnosti lidské. Podmínkou sociální rovnováhy a souvislosti na prospěch zachování zájmů společenských proti interessu individuálnému rozumem vedenému byl a jest vždy a všude náboženský řád. L. popírá správnost obou vět. Rozpor zájmu soukromého a kollektivného jest historický, původu kapitalistického. Mravní koercí kapitalistických tříd byly v dobách otroctví strach, v době řádů feudálních náboženství, nyní veřejné mínění; po hospodářském povznesení dělných tříd odpadne i tato potřeba mravního donucení (srv. též Loria, Les bases économiques de la constitution sociale, Paris, 1893). Náboženská sankce v této příčině byla toliko dočasnou formou historickou, kteráž ve vývoji dalším může dle mínění L. býti nahrazena formami vyššími.

Ve stati: Le concept scientifique des lois sociologiques O. d'Araujo probírá výměr sociologického zákona dle názoru P. Egydia (Do conceito das leis sociologicas, S. Paolo, 1898): »výraz stálého a pravidelného poměru mezi jevem celkovým a podmínkami jeho zjevu«. D'A. dovozuje, že definice ona platí toliko ve statické stránce jevů a dovozuje, že pojem sociologického zákona jest týž jako mathematické funkce: »výraz vzájemné odvislosti měnlivých jevů«.

R. Worms: Psychologie collective et psychologie individuelle studuje poměr sociologie ku psychologii, výklad jistých jevů psychických individuálných životem společenským, utváření se a zvláštní existenci jevů kollektivného ducha různých svazků a skupin společenských, rodiny, rodu, národa, plemene, stavů, tříd a j. (Taine, Fouillée, Tocqueville, Fustel de Coulanges, Maine, Kovalewsky, Starcke, Le Play, Demolins, Tarde, Sighele, Le Bon a j.), vliv společnosti na vytváření se osobnosti, ducha individuálního, výchovou, napodobou, odporem, adaptací (Guyau, Tarde); a navrhuje na konec ze stanoviska sociologického rozvrh psychologie na *a*) lidskou či všeobecnou, *b*) zvláštní (jednotlivých národů a sociálních skupin), *c*) individuální, t. j. typických jednotlivců (monografie individuí)

E. Worms: Le tellurisme social zabývá se obšírněji známými Ratzelovými názory sociologickými o poměru společnosti a státu k území a půdě vůbec. Shledávaje, že dosud málo bylo hleděno k důležitému poměru tomu, jenž jest podstatným pro politický pojem státu, v bádáních státovědeckých a sociologických, probírá význam jeho praktický pro některé otázky politické (princip a spory národnostní, neutralisaci jistých území mezinárodně důležitých) a theoretický pro výklad četných útvarů a institucí sociálních všech svazků a skupin společenských. W. hledí též ukázati, kterak práce Ratzelovy přispěly k doplnění organické theorie sociologické, jejíž jest stoupencem.

Rumunský sociolog N. Mihaesco: La sélection des éléments dans l'organisme social (výňatek ze spisu Filosofia socialismului, Bucarest, 1900) dokazuje sociologický zákon, že tou měrou, jakou vyvíjí se ethnická povaha, vyvíjí se též organism sociální určený nezbytnými a věčnými podmínkami adaptace této povaze. Ze zákona toho sleduje pak jednak, že organisace sociální předstihující jistý vývojový stupeň ethnické povahy jsou utopie (sociální theorie Platona, T. Moora, Fouriera, Sokrata, Kanta, Spencera a j.), jednak že organisace sociální, které v určité době jsou v zásadním rozporu s těmi, jež jsou v platnosti, příčí se ethnické povaze a jsou špatné (socialism).

A. Groppali: Discussion avec M. le professeur Ardigo sur la sociologie et le materialisme historique srovnává sociologické theorie: 1. školy historicko-právní (Hugo, Savigny), kteráž naproti staršímu idealismu práva rozumového odkryla sociologickou dynamickou povahu práva, avšak uvázla v metafysickém pojmu přesvědčení národního nepodavši jeho

psychologický rozbor; 2. sociologického evolucionismu (Spencer), jenž poskytl nám sice sociologii soustavnou, ale uváděje vše na jediný zákon zabředl ve formalism; 3. historického materialismu (Marx, Engels), kterýž postřehl příčinné utváření se vědomí právního v zevních poměrech přirozeného a hospodářského prostředí a naopak zase reakci právního řádu na tyto činitele samy. Posledními směry sociologickými, k nimž G. sám se kloní, doplněno bylo teprv plné vysvětlení jevů právních, kteréž ani historická škola ani evoluční sociologie samy o sobě nebyly s to podati.

Stať G. Tarde-ova: Les transformations du pouvoir obsahuje úvodní stránky spisu, jenž později pod týmž názvem vyšel (Paris, Alcan 1899) a pojednává zajímavým způsobem o otázkách: co jest život politický, moc (autorita) politická, co jest stát, se svého známého stanoviska sociální logiky. Každá činnost sociální (hospodářská, náboženská, vědecká, umělecká) stává se v jistém bodu politickou, naráží-li na odpor (opposicí), neb je-li předrážděna (adaptací). Život politický předpokládá vždy strany neb národy v řešení daných otázek a v snahách sobě odporující; i jde vždy o to docíliti neb udržeti převahu jedné strany neb národa zákony v politice vnitřní, smlouvami v politice zevní. Stát, držitel moci, má povinnosť říditi soustředění všech sil národních k témuž ideálu, mírniti i odklízeti rozpory. V tom záleží politická moc státu (vláda), kteráž, jsouc určitá, ukládá příslušníkům státním (zákony, správou) zrychlenou a všeobecnou napodobu (imitation) jistých aktů sociálních. Stát v užším smyslu jest pak dle T. »moc zosobněná v jeho náčelníkovi«, v širším, smyslu »skupina vládnoucích a spravujících všech stupňů« a lid, čili »celý národ«.

Zvlášť otázkou moci duchovní zabývá se E. Galabert: Le pouvoir spirituel. G. má za to, že moc světská (p. temporel) a duchovní (p. spirituel) ve společnosti mají býti rozloučeny. Při nynější organisaci moci zákonodárné a poměrech života politického jeví se stále větší nespůsobilosť státu k řízení duchovního a mravního života (vyučování, umění, vědy), jež státu ukládají ti, kdož ztratili víru. Úkony tyto stát přejal dle mínění G. toliko přechodně, nemoha je zůstaviti aniž znovu vydati církvi (katolicismu). Budoucím vhodnějším držitelem moci duchovní bude zvláštní organisace (církev) vědecká, všeobecně lidská, kteráž bude míti sekce národní. Zárodky této organisace vidí G. v některých vědeckých institucích soudobých.

A. Model: Centralisation et décentralisation, spatřuje v centralisaci nesmírné výhody pro pokrok v prvotných dobách vývoje společenského i v dobách nesociálního individualismu, vystihuje však též nebezpečné a škodné účinky její pochodící z utlačování slabších skupin mocnějšími, z podmaňování jedněch druhými. Decentralisace není návrat k individualismu prvotnému; její sociologický význam leží v mírnění uvedených škod a nebezpečí absolutního centralismu, její podmínky v přiměřené mravní úrovni společnosti.

F. Cosentini: Le militarisme de l'avenir obrací se proti běžnému odsuzování militarismu jakožto domnělé příčiny hospodářských krisí naší doby. Ukazuje pak k příznivým sociálním, hospodářským a výchovným účinkům militarismu na vývoj civilisace a k jeho nezbytnosti pro obranu a zachování státu vnitřní i zevní.

R. de la Grasserie: Phènomènes sociaux de survivance. Du népotisme a Du serment, podává zajímavé kusy theorie o sociálních přežitcích, jichž ve společenském řádu i životě vždy jest hojnost. Jsou tři skupiny jevů zdědění v životě sociálním: zásluha a vina (hana), majetek, moc. Nepotism jest druh neprávního, faktického zdědění moci. De la G. různí nepotism na místě zdědění (faktická posloupnost, hlavní forma n. kněžský) a n. jakožto přežitek zdědění (materielní na základě přirozené descendence, ideální na základě citovém, umělém, na př. n. vědecký, umělecký, náboženský, stavovský). Nepotism jest ve svých účincích nespravedlivý a zhoubný. De la G. vyslovuje se pro soustavu postupu výhradně dle stáří (místo volby a vý-

běru), škol odborných, všeobecné zkoušky, jež by zjednávala přístup ku všem úkonům a jisté praxe. Nedoufá ovšem, že n. bude tak brzo překonán.

V druhé stati studuje de la Grasserie sociologickou povahu a úkony přísahy jakožto jednoho z přežitků někdejšího společenského stavu, v němž náboženský a právní řád namnoze splývaly. Rozluka řádů těchto sice vývojem nastala, však světská moc (stát) užívá přísahy dosud v značném rozsahu pro své účely (v úkonech průvodních u svědků a stran v řízení soudním civilním, přísaha administrativní, politická a j.). De la G. probírá historický vývoj, jednotlivé druhy, formy, účinky sankce přísah v právu různých věků a národů i dospívá k závěrku, že by přežitek tento měl býti z dosavadních úkonů jeho odstraněn, ježto nehodí se do nynějších změněných poměrů náboženských a řádů sociálních.

V původních studiích: Les collèges professionels à Rome, Les collèges chargés d'un service public a Les ateliers de l'État à Rome líčí E. Levasseur živnostenské korporace a státní podniky říše Římské. Konkretních otázek sociálních a politických soudobých týkají se statě G. Cohena: Les partis politiques en Belgique, O. d'Araujo: Le fédéralisme dans les républiques latino-américaines, E. Sambac: Bernardin de St. Pierre et le féminisme (příspěvek k otázce ženské), pak přehledy o hnutí sociálním (za r. 1898) v Belgii (O. Pyfferoen), Švýcarsku (V. Rossel), Španělsku (A. Posada), Francii (M. Dufourmantelle). Z ostatního zajímá též článek M. Kovalevského: La morale de Tolstoï.

R. int. de soc. uveřejňuje zprávy o jednáních místní pařížské společnosti sociologické (Société de sociologie de Paris). Celá řada schůzí v r. 1899 zabývala se podrobně otázkami o základech sociálních (les bases sociologiques) a o sociální statice a dynamice dle názoru A. Comtea. V rozhovor uvedl je dr. E. Delbet. — K návrhu E. André-a uspořádala redakce Revue o otázce zavedení sociologie do učiva na školách středních enkétu, jíž zúčastnili se téměř všichni přední sociologové najmě francouzští. Vrátíme se k ní příště ve zprávě o ročníku 8. R. int. de soc. (1900), kdež jest ukončena. — O literatuře sociologické podává R. int. de soc. běžné zprávy a bibliografické seznamy v každém sešitě.

2. *Annales de l' Institut international de Sociologie*, dir. R. Worms; (Paris, Giard-Brière) I., 1895 (338 str.) II., 1896 (462 str.).

Svazek první obsahuje kromě stanov a seznamů členstva institutu, výhradně práce předložené na prvním sjezdu sociologickém v Paříži z r. 1894 i s rozpravami, k nimž práce ty zavdaly podnět. V sledu a uspořádání otázek pojednávaných postrádáme sice soustavnosti programové, hlavní různé směry sociologické jsou však již zde zastoupeny pojednáními o základních otázkách nové vědy. Názory v té příčině ovšem namnoze zásadně a daleko se rozcházejí. Kdežto dle mínění předsedy sjezdu J. Lubbocka (Londýn) úkoly sociologie záležejí ve vědeckém studiu praktických otázek sociálních, politických, národohospodářských a pedagogických, vykládá a hájí P. Lilienfeld: La méthode d'induction ou méthode organique appliquée à l'étude des phénomènes sociaux nutnost a výhradnou správnost theorie organické. Stručně jsou tu shrnuty názory známé z dřívějších prací L. (Gedanken über die Socialwissenschaft der Zukunft, 1873 81),[1]) dle kterých sociologie jest jakýmsi pokračováním biologie, společnosť skutečným živoucím organismem, složeným z buněk a orgánů zcela obdobných přírodnímu organismu individuálnému a podrobeným týmž zákonům, které jeví se u organismů všech. Povšechný jednotný zákon vývoje organického a tudíž také sociálního jest postupné soustřeďování vedle rostoucí differenciace sil organických.

---

[1]) Srv. též La pathologie sociale, Paris 1896, Zur Vertheidigung der organischen Methode, Berlin 1898.